

ΔΙΑΖΩΜΑ

Υιοθετήστε ένα θέατρο

Δύο χρόνια μετά την ίδρυση του μη κερδοσκοπικού σωματείου ευαισθητοποιημένων πολιτών για την αποκάλυψη, στερέωση και ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων, τα αποτελέσματα της εθελοντικής προσπάθειας των μελών είναι ήδη ορατά. Εκτός από τις εκδόσεις στις οποίες ήδη το Διάζωμα έχει προχωρήσει (σε συνεργασία για τη διανομή με τις εκδόσεις Πατάκη), ο ελκυστικός διαδραστικός ιστότοπος του Διαζώματος (www.diazoma.gr) αποτελεί τον καλύτερο πρεσβευτή των προσπαθειών του: η καταγραφή των αρχαίων θεάτρων συνοδεύεται από εύληπτο, πλήρη ιστορικό, τοπογραφικό και αρχαιολογικό οδηγό για καθένα απ' αυτά, με πληροφορίες για τη νυν κατάστασή του, αλλά και για τις εργασίες που πρέπει να γίνουν προκειμένου καθένα απ' αυτά να παραδοθεί ασφαλές στο κοινό, αφού πρώτα αποκατασταθεί κατά το δυνατόν. Με πλήρη διαφάνεια ως προς τη διαχείριση των οικονομικών του και με αгаστή συνεργασία με τους φορείς της πολιτείας και την επιστημονική κοινότητα, το Διάζωμα προχωρά σε μία ακόμη σημαντική δράση αφύπνισης και συμμετοχής, με το προτρεπτικό όνομα «Υιοθετήστε ένα θέατρο!» και την ελπίδα ότι οι Έλληνες θα ανταποκριθούν με τη γνωστή φιλοπατρία τους εν καιρώ κρίσης στην προστασία των εν λόγω μνημείων του πολιτιστικού παρελθόντος μας.

από τη **MATINA KALTAKH** | matkalt@gmail.com

Ιδρύθηκε το 2008, ως πρωτοβουλία του Σταύρου Μπένου και μιας ομάδας ανθρώπων από την επιστημονική, αρχαιολογική κατά κύριο λόγο, κοινότητα και τον ευρύτερο χώρο όσων ασχολούνται με τον πολιτισμό, με στόχο την καταγραφή όλων των αρχαίων θεάτρων και χώρων θέασης και ακρόασης, τη χαρτογράφηση και την επιστημονική τεκμηρίωσή τους με τη χρήση των πιο σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών, τη δημιουργία ζωνών περιβαλλοντικής προστασίας γύρω από τα μνημεία. Παράλληλα, το Διάζωμα έδωσε εξαρχής στους στόχους του εκπαιδευτική διάσταση, προβλέποντας σχετικές εκδόσεις και φιλμογραφικές αποτυπώσεις προκειμένου να προωθήσει τη γνώση για τα αρχαία θέατρα και να καταστήσει την προστασία τους πεδίο δράσης ευρύτερων συνόλων των πολιτών. Όχι μόνο για τις ανάγκες λειτουργίας του, αλλά και για να συνδράμει το έργο της πολιτείας, το Διάζωμα πρόσθεσε στους στόχους τους την εξεύρεση πόρων που θα επέτρεπε στο φιλόδοξο σχέδιο να προχωρήσει. Τρεις είναι οι κατευθύνσεις στις οποίες κινείται: οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι χορηγοί, δηλαδή οι οικονομικές δυνάμεις της χώρας που θα μπορούσαν να συμβάλουν μέσω χορηγικών συμβάσεων, και οι πολίτες – στο πλαίσιο μιας ανάταξης της λειτουργίας και της νοσηρότητας του πολιτισμού στη σχέση του με τον τόπο του.

Ο Σταύρος Μπένος, έπειτα και από τη γ' συνέλευση των μελών του Διαζώματος και τον απολογισμό του έργου την πρώτη διετία στα τέλη του περασμένου Μάη, δεν κρύβει την ικανοποίησή του και τη βεβαιότητά του ότι η δραστηριότητα του Διαζώματος θα έχει εντυπωσιακά και ελπιδοφόρα για τις δυνάμεις του τόπου αποτελέσματα. Λέει: «Η πρώτη ιδέα γι' αυτήν την προσπάθεια μου ήρθε το

1996, όταν ήμουν υπουργός Πολιτισμού. Τότε ένιωσα ένα διπλό συναίσθημα: από τη μια ικανοποίηση γιατί η θέση αυτή ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσα να ελπίσω στη δημόσια ζωή μου, με δεδομένη την αγάπη για τον χώρο του πολιτισμού, και από την άλλη, πολύ σύντομα, απόγνωση. Γιατί διαπίστωσα πόσο ανήμπορος ήμουν να προστατεύσω τα μνημεία της χώρας. Οι δυνατότητες του κράτους και του υπουργείου ήταν απολύτως πεπερασμένες. Οι εθνικοί πόροι που διατίθενται είναι ασήμαντοι – όλες οι σοβαρές επεμβάσεις που έχουν γίνει στα μνημεία οφείλονται σε κοινοτικά πλαίσια στήριξης. Τώρα έχουμε τα ΕΣΠΑ, αλλά τα κονδύλια φθίνουν και σύντομα δεν θα υπάρχουν καν. Οπότε τι γίνεται μ' όλους αυτούς τους αρχαιολογικούς θησαυρούς που περιμένουν την αναστύλωση και την ανάδειξή τους; Επιπλέον, το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό, αν και αξιόλογο, δεν επαρκεί για την έκταση των έργων που βρίσκονται σε εκκρεμότητα ή που πρέπει να γίνουν στο μέλλον. Γιατί, όπως συμβαίνει γενικώς στη δημόσια διοίκηση, είναι ατάκτως ερριμμένο – η τοποθέτηση των ανθρώπων δεν έγινε ποτέ με προγραμματισμό και σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες των υπουργείων ως προς τη δουλειά που έπρεπε να γίνει.

Συγκεκριμένα, για το έργο πάνω στο οποίο εμείς εργαζόμαστε, λείπουν απελπιστικά επιστήμονες από όλες τις επιστήμες που συνεργάζονται σε μια ολοκληρωμένη αρχαιολογική, αναστηλωτική εργασία: όχι μόνο αρχαιολόγοι, αλλά και τοπογράφοι και μηχανικοί-αναστηλωτές, συντηρητές κ.ο.κ. Ένας σοβαρός λόγος δυσκολίας αφορά την εξής εσωτερική παθογένεια της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς: έχει σπάσει σε πολλές εφορείες αρχαιοτήτων εξαιτίας του φόβου των ίδιων των αρχαιο-



λόγων μήπως οι αρχαιολογικές υπηρεσίες υπαχθούν σε περιφερειακές δομές και χάσουν την ενότητά τους ως επιστημονική κοινότητα. Νομίζω ότι είναι καιρός πια, μετά και την ψήφιση του "Καλλικράτη", να γίνει η ενιαία εφορεία, ώστε όλη η επιστημονική κοινότητα να δουλέψει παρέα. Αυτή θα ήταν μια μεγάλη μεταρρύθμιση του ΥΠΠΟ: να ενοποιηθούν όλες οι εφορείες και όλες οι επιστημονικές ειδικότητες. Γιατί υπάρχει αφενός διάκριση των αρχαιολόγων σε κλασικούς, βυζαντινούς, νεότερων μνημείων κ.λπ. και αφετέρου διάσπασή τους σε επί μέρους διευθύνσεις ανάλογα με το έργο: δηλαδή άλλη είναι η διεύθυνση για το αρχαιολογικό έργο, άλλη για το αναστηλωτικό, άλλη για το έργο συντήρησης. Όλα αυτά πρέπει να συνυπάρξουν σε ενιαία δομή, με ενιαία λειτουργία και παραγωγή έργου, αν και με διακριτούς ρόλους ως προς τις επιστημονικές ειδικότητες. Έτσι μπορεί να μπει ένα τέλος και στις "αντιζηλίες" που υπάρχουν μεταξύ τους. Το κράτος υπάρχει για τους πολίτες και για να εφαρμόζει δημόσιες πολιτικές – δεν υπάρχει για να εξυπηρετεί τους εργαζομένους στο Δημόσιο».

Κίνηση πολιτών για τα αρχαία θέατρα

Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού, ο Σταύρος Μπένος προχώρησε στη διερεύνηση της δημιουργίας ενός κινήματος πολιτών. «Τότε σκέφτηκα ότι ήρθε η ώρα να δούμε αν αυτό που με αυταρέσκεια πολιτικοί και διανοούμενοι ονομάζουμε "κοινωνία των πολιτών" μπορεί να δοκιμαστεί με επιτυχία στην πράξη. Αρχισα να το δουλεύω έκτοτε, μ' έναν στενό πυρήνα συνεργατών, αρχαιολόγων κατά κύριο λόγο, που σήμερα είναι και στο Δ.Σ. του Διαζώματος, τον Πέτρο Θέμελη (έχει δουλέψει σε πολλά μέρη της χώρας, αλλά κυρίως στην αρχαία Μεσσήνη) και τον Βασίλη Λαμπρινουδάκη (που κατεχοχόν έχει ασχοληθεί με την Επίδαυρο). Μ' αυτούς, όπως και με τον Λάζαρο Κολώνα και τον Βασίλη Χανδακά και άλλους, για χρόνια προσπαθούσαμε να δούμε ποια μορφή μπορούσε να πάρει μια κίνηση πολιτών προκειμένου να μη θίξει στο παραμικρό τη θεσμική υπόσταση του ΥΠΠΟ. Δεν θέλαμε να αντικαταστήσουμε λειτουργίες του υπουργείου, ούτε να αναπτύξουμε σχέση ανταπλοτότητας μαζί του. Και το λέω αυτό γιατί οι μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ελλάδα έχουν αυτήν την παθογένεια: όταν ιδρύονται, πάνε ή στο ένα ή στο άλλο άκρο. Πρόκειται για το φαινόμενο του εκκρεμούς – δηλαδή είτε απλώνουν το χέρι προς το κράτος είτε λειτουργούν ακτιβιστικά, όπως οι περιβαλλοντικές οργανώσεις. Εμείς δεν θέλαμε ούτε το ένα ούτε το άλλο».

Στη διετία που μεσολάβησε από την ίδρυση του Διαζώματος, το έργο που παρήγαγε δικαιώνει την αρχική προσδοκία αλλά και την αναγκαιότητα της λειτουργίας του. Ο ιστότοπος του Διαζώματος αποτελεί ένα πρώτο δείγμα της σοβαρής προσπάθειας που καταβάλλεται. Για πρώτη φορά παραδίδεται προς κοινή χρήση μια συ-

νολική εικόνα όλων των θεάτρων (και των άλλων χώρων θέασης όπως ήταν τα στάδια, τα αμφιθέατρα συγκέντρωσης συλλογικών οργάνων και τα μεταγενέστερα ρωμαϊκά ωδεία). Τα θέατρα έχουν



χωριστεί σε κατηγορίες ανάλογα με την περιοχή στην οποία βρίσκονται και τη χρονολόγησή τους. Την αρχική καταγραφή συμπλήρωσε επιτόπια αυτοψία του Σταύρου Μπένου και των συνεργατών του Διαζώματος, με την οποία επιβεβαιώνεται η νυν κατάσταση του θεάτρου. Η in situ αυτοψία των αρχαιολογικών χώρων σ' όλη την Ελλάδα εμπλούτισε το επίσημο κατάλογο των καταγεγραμμένων θεάτρων και με νέα που παρέμεναν ανεντόπιστα. Για την ώρα έχουν περιληφθεί 126 σημεία σ' όλη την περιφέρεια. Όταν ολοκληρωθεί η καταγραφή, μαζί με τους πρόδρομους χώρους θέασης, όπως στην Πολιόχνη της Λήμνου και στους μινωικούς χώρους συλλογικής συγκέντρωσης, θα είναι περίπου 150 σημεία.

Η εικόνα για κάθε θέατρο συμπληρώνεται με ιστορικές πληροφορίες, με το αρχαιολογικό παρελθόν του μνημείου, τις εργασίες που απαιτούνται. Πολύ σημαντική για την εύρεση χορηγών είναι η τράπεζα πληροφοριών που υπάρχει στην ιστοσελίδα του Διαζώματος, στην οποία συγκεντρώνονται όλα τα δεδομένα σχετικά με το νομικό και διοικητικό καθεστώς που ισχύει για καθέναν από τους αρχαίους χώρους θέασης και για την περιοχή στην οποία ανήκουν. Γιατί, όταν είναι ξεκάθαρο το τι ακριβώς πρέπει να γίνει ώστε ο χώρος να αποκατασταθεί και να πάρει μορφή, κατά το δυνατό πλησιέστερη προς την αρχική, ο χορηγός θα βρεθεί και θα δείξει εμπιστοσύνη ευκολότερα.

Τελευταία στη σειρά, ευφυής και απ' ό,τι ήδη φαίνεται αποτελεσματική, είναι η πρωτοβουλία του Διαζώματος

«Υιοθετήστε ένα θέατρο». Σε ειδικό σημείο στον ιστότοπο, μπορεί κάθε ενδιαφερόμενος να βρει τους ειδικούς «κουμπαράδες», δηλαδή ένα ξεχωριστό για κάθε θέατρο λογαριασμό, όπου κάθε πολίτης, ανάλογα με τις δυνατότητές του, θα μπορεί με μια εύκολη διαδικασία να συνεισφέρει τον οβολό του για τη μελέτη, την ανασκαφή, τη συντήρηση και τη λειτουργική ένταξη των αρχαίων θεάτρων στην καθημερινότητά μας.

Όπως δείχνει η έως τώρα πορεία, οι «κουμπαράδες», μαζί με την οικονομική συνδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (μέσω προγραμματικών συμβάσεων) και των επιχειρήσεων (μέσω χορηγιών συμβάσεων – που, σημειωτέον, παρέχουν, εν είδει κινήτρου, έκπτωση φόρου κατά 20%), μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντικά ποσά για την αποκατάσταση των αρχαίων θεάτρων. Η ενεργοποίηση όλων σε μια προσπάθεια διαφανή από κάθε πλευρά δείχνει τον δρόμο και για άλλες πρωτοβουλίες που θα αποδείξουν τη σημασία της εμπλοκής των πολιτών σε ζητήματα και δράσεις που αφορούν άμεσα τη ζωή του, άρα και τον πολιτισμό του – όχι τον αρχαίο αλλά, προπάντων, τον σημερινό. ☉

“ Η ενεργοποίηση όλων σε μια προσπάθεια διαφανή από κάθε πλευρά δείχνει τον δρόμο και για άλλες πρωτοβουλίες που θα αποδείξουν τη σημασία της εμπλοκής των πολιτών σε ζητήματα και δράσεις που αφορούν άμεσα τη ζωή του, άρα και τον πολιτισμό του – όχι τον αρχαίο αλλά, προπάντων, τον σημερινό. ”